

IVO ŽIC-KLAČIĆ, SMIH NAŠ BODULSKI, Riječko književno i naučno društvo, Rijeka, Libar prvi, 1969, 184 str.; Libar drugi, 1971, 146 str.

Na vijest da je Ivo Žic nenadano umro u Rijeci, uzeo sam njegove čakavske pjesme *More, kamik i srce* zajedno s »librima« krčkih čakavskih anegdota; čitajući ova djela zadržat ću ga na putu »kim za vazda gre se«.

Iva Žica-Klačića, mještanina iz Punta na otoku Krku, prijatelja, pjesnika i folklorista, upoznao sam kao stvaraoca već u njegovim štokavskim pripovijetkama *Večiti gresi* (Negotin 1928). Tu me je impresionirao dijalogima na čakavštini. Naše otočko tlo u njima se sugestivno javljalo, kao i u zbirčici čakavskih pjesama *Bašelak z našega pitara*, koje su zajedno s njegovim štokavskim pjesmama izašle 1939. u Beogradu pod naslovom *Ostrvo naše peva*. Vraćanje »materinoj riči« u književnom radu bio je sretan zaokret Iva Žica-Klačića. Obuzela ga je domaća riječ, odraz života njegovih otočana. Ona je dala melodiju njegovu stihu i prasak dijalogu. Zato je na njoj najbolje što je kao hrvatski književnik napisao: drame, pjesme i krčke anegdote.

Dok su u čakavskim pjesmama Žica-Klačića »krik i protest« rodnoga otoka (V. Antić), u dramama je grč življenja. Uz ovu tamnu dubinu njegova djela velika je zasluga Iva Žica-Klačića što je čakavštinom pokazao i drugo lice Bodula (otočanina s Krka) — »smih naš bodulski« — elementaran kao i žalost, toliko potreban ljudima uz more da su razgrabili »libre« anegdota kad su doznali da »čovik puca od smiha kada ih čita«.

Ivo Žic-Klačić spontano je pristupio krčkom smijehu jer mu je humor u prirodi. Ostao je ljudima u sjećanju kao »smišljak« pun »smiharij i pačuharij«, vječno s lulicom u zubima, pa su ga u Vrbniku, gdje je službovao na građanskoj školi, porugljivo nazvali »meštar Pipica«. Piše da je rado slušao anegdote i nosio ih u svijesti od dječjačkih i mladenačkih dana, a počeo je bilježiti »naš bodulski humor, od unatrag petnaestak godina«. Napokon je zabilježene šale počeo objavljivati u kalendaru »Jurina i Franina«, u »Novom listu« i časopisu »More«, a kao pečat svemu pričanju, i objavljivanju pojavila su se dva »libra« izabranog *Smiha našega bodulskoga*.

Ne može se reći da je Ivo Žic-Klačić prvi počeo objavljivati krčke anegdote. One su se objavljivale po raznim primorskim listovima, osobito one o Bodulima, te su postale vrlo popularne neke izreke o njima, kao ona: »Boduli nisu ljudi!«. I »Krčki kalendar« (1938—1941) obrađivao je domaće šale. Neke njihove varijante objavio je Žic-Klačić poslije II svjetskog rata. Postoji i više rukopisnih zbirki krčkoga humora. No Ivo Žic-Klačić prvi je krčke anegdote objavio u posebnoj knjizi, uz predgovor i tumač manje poznatih riječi, fraza i pojmova. Tragajući za svime što »dava« po krčkim šalama, Žic-Klačić donosi u prvom i drugom »libru« po jednu pjesmu iz moga čakavskog ciklusa *Šesti kontinent*, budući da sam mu dao naslov prema šalji-voj izreci: »Otok Krk je šesti kontinent, ne bi ga ni vrag ni Bog preskočil!«

Oba »libra« su zbornik »veloga« krčkoga smijeha. Tu se reda puntarsko »zbada-nje«, baščansko »zrugivanje«, vrbansko »nadivanje«, dobrinjsko »zajedljivanje«, omišaljsko »podsmihnivanje«, dubašljansko i poljičko »šapićanje«, svako selo je »va libri« prišlo zi svoju medaljicu«. Ova domaća imena »smihu« napose govore o njegovoj popularnosti. Smijeh je u »libre« pobran sa seoskih raskršća i primorskih riva i peškarija, s mornarskih brodova i iz težačkih konoba, čuo se glasno na trgovima, tamo je »z napovidi mesopusta delal toro« i skidao krabunosnice, pa je završavao negdje po kutovima, u šaptu najopasniji, te su ga gonili »va pržun«. Krčki smijeh je blag, ali znade i bocnuti, narugati se, sarkastično plazeći jezik svemu

što se pompozno upinje. U »librima« je krčki smijeh životno aktivan. Ivo Žic-Klačić napominje u predgovoru: »Anegdote se prepričavanjem šire iz mjesta u mjesto, iz kraja u kraj, i u tome nas podsjećaju na sličnu pojavu s duhovitim dosjetcama ili pjesmama. Međutim, u novim uvjetima te anegdote primaju svoj specifični kolorit i postaju vjeran odraz duha i mentaliteta ljudi dotičnoga kraja.«

U krčkom smijehu ima motiva koji su došli s raznih strana. Iako je otok Krk morem odijeljen od kopna, njegovi su ljudi brodovima stalno bacali »skalete na gornji kraj«. Mornari, vojnici, đaci, iseljenici — odlaze oni svi, »brižni ki moraju poč po tujem svitu«, rekla je jedna stara baka, koja nije noge digla s otočkog zavičaja. Ali se mnogi na Krk vraćaju, pa donose i »tuji smih«, koji se polako udomaćuje. Žic-Klačić spominje anegdote iz Splita i Trsta koje su slične krčkima. Najbolji primjer kako već dugo Krk zapljuskuje smijeh sa strane jest anegdota o Kotoranima koji su se »pomižali na kruške« namijenjene »Dubrovčičima« na prodaju. »Fortuna« ih prisili da kruške sami pojedju. Ovu je anegdotu u 16. stoljeću Marin Držić unio u svoju komediju *Arkulin*, a Ivo Žic-Klačić u »libru prvom« (str. 83) donosi njenu varijantu koja priča o Bodulima. Oni su pojeli u oluji »popišane smokve« koje su htjeli prodati u Senju. Ovaj motiv nije se zadržao uz hrvatsku obalu, pošao je u unutrašnjost, pa se u okolici Zagreba priča o sličnoj »falopi«, samo su na mjesto krušaka i smokava došle zagorske šljive ili trešnje.

Krk je pun vlastitih lokalnih pričića, a povorka njegovih »smišnih ljudi« je velika, jer svaka kuntrada i svako selo ima po nekoliko glava »ke zajik drži«. Ali Krk ima anegdota koje su svojina cijeloga otoka, kao što je npr. *Jedan lipi deškorš na vrh treskavca*. S ovom anegdotom čuva se u krčkom sjećanju »Biškopova katriđa«, velik kamen s udubljenim sjedalom, uz koji su se u starini održavala plemenska »spravišća«. Ovaj kultni kamen mijenjao je ime u Desin i Zvanimirov, čuvajući u nazivu uspomenu na kralja darovatelja i pobuđujući u puku sanjarije o dobrom življenju, kad bi se imalo »sve ča je bolje« (lib. I, str. 40). I nabraljica o sedam krčkih općina sa sedam smrtnih grijeha svojina je cijelog otoka već 500 godina (*Sedan smrtnih grihi*, lib. II, str. 7). Ona je izvanredna ilustracija krčkih osobitosti. Osim »z grihi« krčka se mjesta razlikuju po govoru (Žic-Klačić spominje četiri oblika upitne zamjenice »ča«), po nošnji i običajima. Imaju i svoje specifične tipove i životne situacije.

Budući da je bio svjestan ovih razlika, osobito u jezičnom pogledu, šteta je što Žic-Klačić građu nije donosio u izvornom obliku. Time bi bile ne samo zabilježene lokalne jezične osobine, nego bi bilo jače istaknuto stvaralaštvo pojedinih mjesta. Žic-Klačić, priređujući zbirku krčkog smijeha, poveo se za »smišnjacima«, koji svojim jezikom prepričavaju »smih« koji su čuli u drugom mjestu i govoru. Žic-Klačić u predgovoru piše o svojem načinu zapisivanja: »Ove anegdote pisao sam čakavštinom, kakva se čuje u mome rodnom Puntu i još nekim mjestima, ali bez eliminiranja vokala — a. U onima pak, kojima je 'izvor' Omišalj ili Vrbnik, Dobrinj ili Baška, kad je u pitanju bio monolog ili dijalog, nastojao sam upotrijebiti izgovor ljudi navedenih mjesta...« Na kraju uvoda navodi imena kazivača (koji su mu kazivali u novije vrijeme) i mjesta iz kojih su rodom, ali uz tekstove nije naznačio od koga ih je čuo.

U domaćem krugu već se prepričavaju »smihi« iz dva »libra« Žica-Klačića. Time oživljuje čakavska riječ, koja je Ivu bila osobito na srcu. Pomišljao sam u početku da pišem nekrolog, ali živi »smih naš bodulski« čuva trajno lik Iva Žica-Klačića.

Nikola Bonifačić Rožin